

8. Шаповал В. М. Зарубіжний парламентаризм / Інститут держ. управління та самоврядування при Кабінеті Міністрів України. – К.: Основи, 1993. – 142 с.

Шварцева Мария Игоревна. Становление и развитие европейского парламентаризма.

В статье рассматриваются вопросы возникновения и становления представительской демократии, а также института парламентаризма в Европе. Подчёркивается международное значение представительских органов и института парламентаризма. Выделяется роль европейских международных организаций и органов межпарламентского сотрудничества в решении общеевропейских проблем.

Ключевые слова: парламент, парламентаризм, парламентские органы международных организаций.

Shvartseva Maria I. The uprising and establishing of the parliamentarism in Europe.

This article discusses the uprising and establishing of representative democracy as well as the institution of parliamentarism in Europe. The international value of representative bodies and institution of parliamentarism are highlighted in the article likewise. Also the article emphasizes the role of European international organizations and bodies of interparliamentary cooperation in the solution of European problems.

Key words: parliament, parliamentarism, parliamentary bodies of international organizations.

УДК 349.3

Л.П. Шумна,

канд. юрид. наук, доцент,

*завідуюча кафедри трудового права та права соціального забезпечення
Чернігівського державного технологічного університету*

**СОЦІАЛЬНЕ ОБСЛУГОВУВАННЯ: МІЖНАРОДНО-ПРАВОВІ
СТАНДАРТИ ОРГАНІЗАЦІЇ ОБ'ЄДНАНИХ НАЦІЙ**

Встановлено, що міжнародні стандарти Організації Об'єднаних Націй у сфері соціального обслуговування – це закріплені в актах цієї міжнародної організації, добровільно взяті зобов'язання держав по встановленню і функціонуванню національної системи соціального обслуговування, що відповідають сучасним загальноцивілізаційним вимогам

Ключові слова: Організація Об'єднаних Націй, міжнародні стандарти, права людини, соціальне обслуговування, соціальні послуги

Кожна держава намагається співвіднести своє право та законодавство з міжнародними документами, роль яких неухильно зростає. Для цього існують об'єктивні причини: в сучасному світі посилюються тенденції взаємозв'язку і взаємовпливу держав. Частиною 1 ст. 9 Конституції України [1] встановлено, що чинні міжнародні договори, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою, є частиною національного законодавства. В її розвиток ч. 2 ст. 19 Закону України «Про міжнародні договори України» [2] визначено, що у випадку, якщо міжнародним договором України, який набрав чинності в установленому порядку, встановлено інші правила, ніж передбачені у відповідному акті законодавства України, то застосовуються правила міжнародного договору.

С. В. Бобровник стверджує, що міжнародні стандарти з прав людини складаються із сукупності принципів і норм, котрі встановлюють: права та свободи людини у різноманітних сферах життєдіяльності; обов'язки держави із забезпечення та дотримання прав людини без будь-якої дискримінації як у мирний час, так і період збройних конфліктів; загальні принципи природного права; відповідальність за злочинне порушення прав людини; напрями розвитку та розширення сфери прав людини; напрями посилення контрольного механізму за виконанням державами взятих на себе зобов'язань у сфері прав людини [3, с. 105].

Для розуміння природи й особливостей міжнародних стандартів прав людини, у тому числі і у сфері соціального обслуговування, неабияке значення має прийнята у 1989 р. Резолюція Генеральної Асамблеї ООН «Встановлення міжнародних стандартів у сфері прав людини» [4]. У ній викладено ті керівні принципи, які мають враховуватись при розробці міжнародних актів у означеній сфері. Зокрема такі документи повинні: а) узгоджуватись із існуючим зводом міжнародно-правових норм у сфері прав людини; б) мати фундаментальний характер і ґрунтуватись на притаманних людській особистості гідності та цінності; в) бути достатньо чіткими, або слугувати джерелом прав і обов'язків, які піддаються визначенню й здійсненню; г) передбачати, де це доречно, реалістичний та ефективний механізм здійснення, включаючи системи подання доповідей; д) користуватися широкою міжнародною підтримкою.

10 грудня 1948 р. Генеральна Асамблея ООН прийняла Загальну декларацію прав людини [5], яка стала фундаментом, на основі якого відбувалася вся подальша міжнародна та національна нормотворчість у галузі прав людини. У ст. 22 цього документу зазначається, що кожна людина як член суспільства має право на соціальне забезпечення і на здійснення необхідних для підтримання її гідності і для вільного розвитку її особи прав у економічній, соціальній і культурній галузях за допомогою національних зусиль і міжнародного співробітництва та відповідно до структури і ресурсів кожної держави. Людина реалізує право на соціальне забезпечення за умови настання обставин, яким надається юридичне значення. Декларація наводить основні з них, а саме: безробіття, хвороба, інвалідність, вдовство, старість, материнство, дитинство а інші випадки втрати засобів до існу-

вання через незалежні від людини обставини. За ст. 25 декларації кожна людина має право на такий життєвий рівень, включаючи їжу, одяг, житло, медичний догляд та необхідне соціальне обслуговування, який є необхідним для підтримання здоров'я і добробуту її самої та її сім'ї. У ст. 23 уточнюється, що кожний, хто працює має право на справедливу і задовільну винагороду, яка забезпечує гідне людині існування її самої та її сім'ї, а в разі необхідності доповнюється іншими засобами соціального забезпечення.

Положення Загальної декларації прав людини були покладені в основу розбудови всієї міжнародно-правової системи. У 1966 р. Генеральна Асамблея ООН ухвалила Міжнародний пакт про економічні, соціальні та культурні права [6]. За ст. 9 цього міжнародного акту держави, які беруть участь у ньому, визнають право кожної людини на соціальне забезпечення, включаючи соціальне страхування. Цей документ закріплює також, що держави не тільки визнають право кожного на достатній життєвий рівень для нього і його сім'ї, що включає достатнє харчування, одяг і житло, і на неухильне поліпшення умов життя, а й повинні вживати належних заходів щодо забезпечення здійснення цього права, визнаючи важливе значення в цьому відношенні міжнародного співробітництва, ґрунтованого на вільній згоді. Держави, визнаючи основне право кожної людини на свободу від голоду, повинні вживати необхідних заходів індивідуально і в порядку міжнародного співробітництва.

У Декларації соціального прогресу і розвитку, прийнятій Генеральною Асамблеєю ООН 11 грудня 1969 р. [7] наголошено, що соціальний прогрес і розвиток мають спрямовуватися на постійне підвищення матеріального і духовного рівня життя всіх членів суспільства шляхом досягнення таких головних завдань: подолання голоду і недоїдання та гарантія права на належне харчування; ліквідація злиднів і забезпечення неухильного підвищення рівня життя, а також справедливого і рівномірного розподілу прибутків; досягнення найвищого рівня охорони здоров'я і забезпечення охорони здоров'я всього населення, по можливості безоплатного; забезпечення всіх, особливо осіб, які мають низький прибуток і великі сім'ї, задовільним житлом і комунальним обслуговуванням; надання всебічного соціального забезпечення і послуг соціального піклування, створення і поліпшення системи соціального забезпечення і страхування для всіх осіб, що через хворобу, непрацездатність або похилий вік тимчасово або постійно не можуть заробляти на життя, з метою забезпечення належного рівня життя для таких осіб, їх сімей і утриманців; охорона прав матерів й дитини, турбота про виховання і здоров'я дітей, проведення заходів, спрямованих на охорону здоров'я і добробуту жінок, особливо матерів, які працюють під час вагітності та догляду за немовлятами, а також матерів, заробіток яких є єдиним джерелом забезпечення сім'ї; надання жінкам відпусток і допомог у зв'язку з вагітністю і материнством із збереженням за ними місця роботи і заробітної плати; захист прав і забезпечення добробуту дітей, престарілих і інвалідів, забезпечення захисту дітей, які страждають фізичними і розу-

мовими вадами. Досягнути зазначених вище цілей можна за допомогою таких засобів і методів: надання безплатного обслуговування у сфері охорони здоров'я всьому населенню і забезпечення того, щоб відповідні профілактичні й лікувальні установи, а також медичне обслуговування були доступні всім; прийняття і втілення в життя законодавчих заходів і адміністративних положень з метою здійснення всебічних програм у сфері соціального забезпечення і соціального піклування, а також у поліпшенні й координації існуючого обслуговування; вжиття заходів і надання обслуговування у сфері соціального забезпечення робітникам-мігрантам і їх сім'ям відповідно до прийнятих міжнародно-правових актів; вжиття належних заходів для відновлення працездатності осіб з розумовими або фізичними вадами, особливо дітей і молоді, з метою допомогти їм якомога більшою мірою стати корисними членами суспільства; підготовка національних кадрів і персоналу, необхідних для соціального розвитку, в тому числі й у сфері соціального захисту населення; створення в інтересах дітей і батьків, які працюють, відповідних дитячих установ і розробка міжнародних програм у сфері всебічного соціального захисту населення планети.

Центральною ідеєю Конвенції про права дитини, прийнятої Генеральною Асамблеєю ООН 20 листопада 1989 р. [8] є та, що дитина потребує спеціальної охорони і піклування, включно з належним правовим захистом як до, так і після народження. Вона визнає найбільш бажаною формою соціального захисту дитини її виховання в колі сім'ї. Держави визнають право неповноцінної дитини на особливе піклування, заохочують і забезпечують надання, за умов наявності ресурсів, дитині, яка має на це право, та відповідальним за турботу про неї допомогу, щодо якої подано прохання і яка відповідає стану дитини та становищу її батьків або інших осіб, що забезпечують турботу про дитину. На забезпечення особливих потреб неповноцінної дитини допомога статті надається при можливості безкоштовно з урахуванням фінансових ресурсів батьків або інших осіб, що забезпечують турботу про дитину, та має на меті забезпечення неповноцінній дитині ефективного доступу до послуг у галузі освіти, професійної підготовки, медичного обслуговування, відновлення здоров'я, підготовки до трудової діяльності та доступу до засобів відпочинку таким чином, який призводить до найбільш повного по можливості втягнення дитини в соціальне життя і досягнення розвитку її особи, включаючи культурний і духовний розвиток дитини.

Віденський Міжнародний план дій з проблем старіння 1982 р. [9] особливо увагу приділяє забезпеченню літніх людей соціальним обслуговуванням, денним доглядом і заходами, спрямованими на запобігання соціальній ізоляції. Державні та громадські організації повинні брати до уваги особливі потреби престарілих і враховувати їх у програмах і в планах на майбутнє. Слід визнати і заохочувати важливу роль, яку можуть відігравати кооперативи в наданні подібних послуг. У таких кооперативах могли б також брати участь престарілі (або в якості повноправних членів, або в якості консультантів). Необхідно встановити відносини партнерства між

урядами і неурядовими організаціями, яке забезпечило б глобальний, цілісний, скоординований і багатоцільовий підхід до задоволення потреб престарілих в області соціального обслуговування. Для зміцнення зв'язку між поколіннями повинно заохочуватися залучення молодих людей як до забезпечення послуг і догляду, так і здійснення заходів в інтересах престарілих, і спільно з ними. Слід у максимально можливій мірі розвивати взаємну самопомогу серед здорових і активних літніх людей і допомогу з їх боку менш благополучним одноліткам, а також, по можливості, залучення престарілих до виконання впродовж частини дня неопіційних функцій. Контроль за життям літніх людей не повинен бути тільки функцією органів охорони здоров'я, соціального забезпечення і інших обслуговуючих органів, оскільки самі літні люди зазвичай краще знають, що їм потрібно і як це слід робити. Кожен раз, коли є потрібним або неминучим поміщення престарілих до спеціалізованої установи, слід прагнути за будь-яку ціну забезпечувати їм якість життя, що відповідає нормальним умовам, які існують в громаді їх проживання, а також повну повагу їх людської гідності, вірувань, потреб, інтересів і особистого життя.

За ст. 25 Конвенції про права інвалідів 2006 р. [10] держави мають вжити усіх належних заходів для забезпечення доступу інвалідів до послуг у сфері охорони здоров'я, які враховують гендерну специфіку, у тому числі до реабілітації за станом здоров'я: забезпечити інвалідам той самий набір, якість і рівень безплатних або недорогих послуг і програм з охорони здоров'я, що й іншим особам, зокрема у сфері сексуального та репродуктивного здоров'я та за державними програмами охорони здоров'я, що пропонуються населенню; надати ті послуги у сфері охорони здоров'я, які необхідні інвалідам безпосередньо з причини їх інвалідності, зокрема послуги з ранньої діагностики, а в підходящих випадках – корекції та послуги, покликані звести до мінімуму та запобігти подальшому виникненню інвалідності, зокрема серед дітей і людей похилого віку; організувати ці послуги у сфері охорони здоров'я якомога ближче до місць безпосереднього проживання цих людей, зокрема в сільських районах; вимагати, щоб спеціалісти з охорони здоров'я надавали інвалідам послуги такої самої якості, що й іншим особам, зокрема на підставі вільної та поінформованої згоди через, серед іншого, підвищення обізнаності стосовно прав людини, достоїнства, самостійності й потреб інвалідів за рахунок навчання та прийняття етичних стандартів для державної та приватної охорони здоров'я; забороняти дискримінацію стосовно інвалідів під час надання медичного страхування та страхування життя, якщо останнє дозволене національним правом, і передбачають, що воно надається на справедливих і розумних засадах; не допускати дискримінаційної відмови в охороні здоров'я чи послугах у цій галузі чи отриманні їжі або сімей з причини інвалідності.

Таким чином, міжнародні стандарти ООН у сфері соціального обслуговування – це закріплені в міжнародних актах ООН, добровільно взяті зобов'язання держав по встановленню і функціонуванню національної системи соціального обслуговування, що відповідають сучасним загальноци-

вілізаційним вимогам. Їх метою є не створення єдиного правового регулювання, а досягнення певного результату, визначеного у відповідних міжнародних документах.

Література:

1. Конституція України: прийнята на п'ятій сесії Верхов. Ради України 28.06.1996 р., №254к/96-ВР // Відом. Верхов. Ради України. – 1996. – №30. – Ст. 141.
2. Про міжнародні договори: Закон України від 29.06.2004 р., №1906-IV // Відом. Верхов. Ради України. – 2004. – №50. – Ст. 540.
3. Теорія держави і права. Академ. курс: підручн. – 2-е вид., перероб. і доп. / за ред. О.В. Зайчука, Н.М. Оніщенко. – К.: Юрінком Інтер, 2008. – 688 с.
4. Установление международных стандартов в области прав человека: Резолюция Генеральной Ассамблеи ООН от 04.12.1986 г., №41/120 // [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: <http://daccess-dds-ny.un.org/doc/RESOLUTION/GEN/NR0/496/28/IMG/NR049628.pdf?Open+Element>
5. Загальна декларація прав людини: прийнята резолюцією 217 А (III) ГА ООН від 10.12.1948 р. // Документи ООН A/RES/217A: Права людини. Міжнародні договори України, декларації, документи / Упорядник: Ю.К. Качуренко. – 2-е вид. – К.: Юрінформ, 1992. – С. 18-24.
6. Міжнародний пакт про економічні, соціальні і культурні права: Пакт ООН від 16.12.1966 р. // Вісн. Конст. Суду України. – 2006. – №4.
7. Декларація соціального прогресу та розвитку: Декларація ООН від 11.12.1969 р. // [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: <http://www.rada.gov.ua>
8. Конвенція про права дитини: Конвенція ООН від 20.11.1989 р. // [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: <http://www.rada.gov.ua>
9. Віденський Міжнародний план дій з проблем старіння: План ООН від 06.08.1982 р. // [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: <http://www.rada.gov.ua>
10. Конвенція про права інвалідів: Конвенція ООН від 13.12.2006 р. // [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: <http://www.rada.gov.ua>

Шумна Л.П. Социальное обслуживание: международно-правовые стандарты Организации Объединённых Наций

Установлено, что международные стандарты Организации Объединённых Наций в сфере социального обслуживания – это закрепленные в актах этой международной организации, добровольно взятые обязательства государств по установлению и функционированию национальной системы социального обслуживания, что отвечают современным общецивилизационным требованиям

Ключевые слова: Организация Объединённых Наций, международные стандарты, права человека, социальное обслуживание, социальные услуги

Schumna L.P. Social service: international legal standards of United Nations

It is set that international standards of United Nations in the field of social service – it fastened in the acts of this international organization, voluntarily contracted the states under establishment and functioning of the national system of social service, that answer modern general civilization requirements

Key words: United Nations, international standards, human rights, social service, social services

УДК 349.3

Юр'єва Л.Ю.

*Департамент освіти і науки, молоді та спорту
Луганської облдержадміністрації, юрист*

СТАН СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ ДІТЕЙ-ІНВАЛІДІВ В УМОВАХ ФОРМУВАННЯ В УКРАЇНІ ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА

Аналізується сучасний стан надання державної допомоги дітям-інвалідам в Україні через дослідження його окремих видів, вноситься ряд конкретних пропозицій відносно удосконалення законодавства і правозастосовної практики з цього питання, досліджуються гарантії при наданні державної допомоги дітям-інвалідам. Запропоновано законодавчо закріпити рівні можливості для вибору професійно-технічної освіти дітям-інвалідам і вибору в усіх сферах життя.

Ключові слова: діти-інваліди, інвалідність, місцеві органи державної влади, загально правовий принцип, рівні можливості.

Постановка проблеми. Україна згідно з Конституцією є соціальною, правовою державою, тому одним з головних соціальних завдань визнаний захист прав та інтересів непрацездатних, соціально незахищених осіб. Серед таких осіб виділяється окреме коло громадян, які охоплені поняттями «дитина-інвалід», «сім'я дитини інваліда», «матері інвалідів». Соціальне забезпечення таких осіб відбувається на підставі загального законодавства та підзаконних нормативних актів. В процесі правозастосування виникають колізії, що значно знижують рівень соціальної захищеності цієї групи суб'єктів. Правове дослідження соціального захисту дітей-інвалідів є актуальним як у загальнотеоретичному, так і у прикладному плані. З одного боку, незважаючи на значні економічні труднощі, держава не перестає турбуватися про права дітей-інвалідів, законодавчо їх закріплюючи та визнаючи. При здійсненні економічного та соціального планування враховуються переважно потреби дорослих інвалідів, а не дітей-інвалідів. З іншого боку, головною проблемою дітей-інвалідів та сімей, в яких виховуються такі діти, є те, що на рівні органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування, підприємств, установ, організацій ці нормативно-правові